

Ludmiła Słobodzian, Monika Stepińska

Proces globalizacji a transformacja gospodarcza państw postsocjalistycznych

Zjawisko globalizacji światowej jest uznawane za jeden z kluczowych procesów modelujących współczesne stosunki międzynarodowe. Postępująca liberalizacja i integracja rynków, kształtuje nowe jakościowo otoczenie polityczno-gospodarcze. Po upadku socjalizmu, do procesu tego włączone zostały również kraje Europy Środkowej i Wschodniej. Byłe państwa socjalistyczne stoją w obliczu podwójnego wyzwania. Z jednej strony, po upadku socjalizmu polityczne, ekonomiczne, społeczne i kulturowe formy regulacji ulegają istotnym zmianom. Siłą napędową tej wielowymiarowej zmiany jest dynamika zapoczątkowana wyczerpaniem klasycznych instytucji realnego socjalizmu. Jednocześnie, podmioty gospodarcze i instytucje w państwach postsocjalistycznych są przedmiotem globalnych procesów integracji i ogólnoświatowych przemian. Globalizacja wzbudza jednak wiele kontrowersji. Jej zwolennicy uważają, że przyczynia się ona do przyspieszenia wzrostu gospodarczego i wyrównania różnic w rozwoju gospodarczym poszczególnych państw. Natomiast przeciwnicy podkreślają wysokie koszty socjalne i rosnące dysproporcje w dochodach poszczególnych grup społecznych, szczególnie w słabiej rozwiniętych krajach. Pełne zrealizowanie szans i korzyści związanych z globalizacją będzie możliwe dopiero w dłuższym okresie, gdyż likwidacja zapóźnień cywilizacyjnych i dystansu ekonomicznego to cele, których nie uda się zrealizować w krótkim czasie. Koszty i zagrożenia są natomiast konsekwencją otwarcia postsocjalistycznych gospodarek na uwarunkowania zewnętrzne i ponosić je trzeba od razu przy ich integrowaniu z globalnymi rynkami. Niemniej jednak transformację systemu gospodarczego byłych krajów socjalistycznych oraz ich udział w procesie globalizacji należy uznać za istotne wyzwanie cywilizacyjne.

Bartłomiej Gorlewski

Bieżące trendy na rynku kolejowym w Polsce

Artykuł dotyczy bieżącej sytuacji na rynku kolejowym w Polsce. Przedstawiono zależności ekonomiczne na rynku przewozów pasażerskich oraz przewozów ładunków z uwzględnieniem takich wielkości jak praca przewozowa, wydajność pracy, przychody, tabor. Przedstawione są także główne podmioty na rynku kolejowym z podziałem na sektor publiczny i prywatny. Artykuł zwraca uwagę na dotychczasowe i potencjalne skutki liberalizacji przewozów kolejowych w Unii Europejskiej oraz jej wpływ na rozwój prywatnych przedsiębiorstw kolejowych. Możliwości rozwojowe polskich przedsiębiorstw związane z otwarciem rynku w UE uwarunkowane są stanem infrastruktury oraz możliwością finansowania jej modernizacji. Istotną rolę odgrywać będzie możliwość pozyskania kapitału na finansowanie inwestycji przez przewoźników kolejowych, w tym kontekście coraz częściej wymieniana jest publiczna emisja akcji.

Stefan Doroszewicz, Monika Stoma

Charakterystyka wymiarowa usługi ubezpieczenia autocasco spostrzeganej przez klientów indywidualnych

W pracy przedstawiono metodykę i badania charakterystyki wymiarowej usługi ubezpieczeniowej autocasco, spostrzeganej przez klientów indywidualnych. Rezultatem badań i analiz prowadzonych w przedstawianej pracy były: 47-mio pozycyjna lista cech pierwotnych usługi, kwestionariusz (o zweryfikowanej, wysokiej rzetelności) do badań postaw klientów indywidualnych wobec cech pierwotnych badanej usługi oraz jej dwunastowymiarowa charakterystyka określona przez związki funkcyjne między cechami pierwotnymi, wykorzystywane przez klientów indywidualnych w ocenie jakości tej usługi. W wyniku przeprowadzonych badań i analiz stwierdzono niejednorodność populacji klientów indywidualnych ze względu na ich postawy wobec cech pierwotnych badanej usługi.

Paweł Niedziółka

Zastosowanie kredytowych instrumentów pochodnych w Polsce – wybrane wnioski z badań ankietowych

W związku z wieloaspektowym wpływem kredytowych instrumentów pochodnych na rynek finansowy oraz coraz większym zainteresowaniem derywatami kredytowymi w Polsce, przeprowadzono badanie ankietowe wśród pracowników departamentów skarbu oraz departamentów oceny ryzyka kredytowego banków zarejestrowanych w Polsce, której celem było wskazanie aktualnego zakresu i możliwości wykorzystania kredytowych instrumentów pochodnych na polskim rynku. Wnioski z badania wskazują między innymi na: wysoki deklarowany poziom znajomości kredytowych instrumentów pochodnych, zastosowanie zarówno w

celach zabezpieczających, jak i inwestycyjnych (choć dominuje pierwszy rodzaj wykorzystania), marginalny wpływ Nowej umowy Kapitałowej na rozwój rynku derywatów kredytowych w Polsce oraz wciąż istotne bariery rozwoju w postaci niskiej płynności, problemów z adekwatną wyceną, niewielkim zainteresowaniem klientów oraz niedorozwojem kasowego rynku długu.

Krzysztof Borowski

Strategie typu *market neutral* na rynku papierów dłużnych stosowane przez fundusze hedgingowe

Dynamiczny rozwój systemów komputerowych oraz informatyzacja zawieranych transakcji na rynkach kapitałowych praktycznie całkowicie wyeliminowała klasyczne transakcje arbitrażowe wykorzystujące różnice w cenie tego samego aktywu na dwu różnych rynkach. W konsekwencji narodziły się bardziej wysublimowane techniki arbitrażowe wykorzystujące czasowe nieefektywności występując na rynkach kapitałowych lub też nastawione na zmianę krzywej dochodowości stóp procentowych w określonym kierunku. Jedną z tego typu technik są strategie typu *market neutral*. Pozwalają one m.in. na przeprowadzenie operacji arbitrażowych na rynku papierów dłużnych. W artykule zaprezentowane zostały następujące strategie typu *market neutral* na rynku papierów dłużnych:

- arbitraż na rynku papierów zamiennych,
- arbitraż na rynku instrumentów o stałym dochodzie,
- arbitraż na rynku papierami zabezpieczonych hipoteką.

Krzysztof Borowski

Nowe kierunki bankowości inwestycyjnej – rynek diamentów naturalnych

Wzrost zamożności społeczeństwa powoduje poszukiwanie przez klientów bankowości inwestycyjnej innych kierunków inwestowania niż powszechnie akceptowane rynki akcji, obligacji czy też towarów (*commodities*). Jednym z takich rynków jest rynek diamentów otwierający przez inwestorami nowe możliwości lokowania środków finansowych. Rynek ten charakteryzuje się długim horyzontem inwestycyjnym, natomiast nie jest zarezerwowany wyłącznie dla inwestorów dysponujących dużymi środkami finansowymi. Inwestorzy oprócz bezpośrednich inwestycji na rynku brylantów mogą nabywać także akcje kopalni wydobywających diamenty lub też akcje firm jubilerskich specjalizujących się w obrocie wyrobami brylantowi. Wszystkie trzy sposoby inwestowania środków finansowych są już dostępne w Polsce. Wzrost popytu na rynku brylantów przełożył się na wzrost cen tych kamieni szlachetnych - w ciągu ostatnich sześciu lat cena brylanty zdrożały o ok. 30% i prognozuje się dalszy wzrost ceny o ok. 5% rocznie.

Artykuł stanowi syntetyczne ujęcie aktualnie panujących trendów na rynku diamentów naturalnych w postaci surowej tj. nieobrobionej, a także na rynku kamieni oszlifowanych czyli brylantów. Analiza obejmuje swoim zasięgiem wybrane kraje świata i Polskę.

Anna Wojnowska

Praca tymczasowa jako elastyczna forma zatrudnienia

Zatrudnienie tradycyjne, rozumiane jako zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, w coraz większym stopniu ustępuje miejsca elastycznym formom zatrudnienia, w tym coraz częściej pracy tymczasowej. Do rozwoju tego zjawiska przyczyniły się przede wszystkim korzyści jakie zatrudnienie to daje pracodawcom. Do najważniejszych należy zaliczyć: zmniejszenie kosztów pracy, jak również lepsze dostosowanie struktury i stanu zatrudnienia, a także efektywniejsze wykorzystanie siły roboczej. Natomiast obawy większości pracowników w krajach Unii Europejskiej, związanych z brakiem stabilności i gorszymi warunkami pracy zostały rozproszone za sprawą odpowiedniego prawodawstwa. Ponadto, elastyczne formy zatrudnienia, dla pewnych grup ludzi (np. matek samotnie wychowujących dzieci czy osób niepełnosprawnych), stanowią jedyną szansę na aktywizację zawodową. Należy oczekiwać, że w najbliższym czasie zatrudnienie nietypowe, a przede wszystkim praca tymczasowa, będzie się zwiększać i w pewnym stopniu zastąpi zatrudnienie tradycyjne. Obecnie 17% miejsc pracy, tworzonych przez agencje pracy tymczasowej, nie może zostać zastąpionych pracownikami „stałymi”.

Warto zauważyć również, że emigracja zarobkowa prawie 2 mln Polaków, spowodowała, że coraz trudniej zaspokoić popyt na pracowników tymczasowych głównie takich specjalności jak: spawaczy, ślusarzy, elektryków czy mechaników ciężkiego sprzętu budowlanego. Nie jest to jeszcze sytuacja kryzysowa, ale już teraz należałoby rozważyć konsekwencje braku pracowników danych zawodów dla naszej gospodarki. Stare kraje Unii Europejskiej również odczuwają odpływ swoich pracowników. Szwecja na przykład zatrudniła polskich stomatologów na miejsce szwedzkich stomatologów wyjeżdżających do Wielkiej Brytanii. Coraz

częściej eksperci opowiadają się za zatrudnieniem w Polsce pracowników ze Wschodu, również z Chin, jednak poza granicami Unii Europejskiej nie ma możliwości prawnych, które umożliwiałyby taką współpracę.

Wojciech Józef Bachor

Specyfika majątku trwałego w komunalnym przedsiębiorstwie użyteczności publicznej i jego efektywność

Przedsiębiorstwa komunalne dysponują stosunkowo dużym majątkiem publicznym, poprzez który świadczą one usługi o charakterze użyteczności publicznej. Usługi te są bardzo kapitałochłonne a zaangażowany majątek trwałe cechuje nieelastyczność, niepodzielność techniczna (bryłowość) oraz immobilność. Niekiedy przedsiębiorstwa muszą posiadać go znacznie więcej, niż wynika to z zapotrzebowania bieżącego. Wstępna ocena wielu spółek pozwala postawić tezę, że ten duży, publiczny majątek nie zawsze bywa efektywnie wykorzystany. Działalność gospodarcza w tej sferze prowadzona jest w interesie publicznym i nie powinna być nastawiona na maksymalizację zysku. Czy jednak taka działalność winna generować straty i być dotowaną ze środków publicznych?

W Polsce nie ma określonych wzorców, na których gminy mogłyby opierać podejmowane decyzje w zakresie przekształceń przedsiębiorstw i ich restrukturyzacji. Zachodzi więc potrzeba określenia czynników i ich zdefiniowania w zakresie efektywnego gospodarowania trwałym majątkiem w przedsiębiorstwach komunalnych. Metodami takich badań są analizy porównawcze i przyczynowe, wybranymi w tym celu wskaźnikami ekonomicznymi. Wnikliwe badania w tym zakresie, mogą pomóc organom gmin w wyborze rozwiązań optymalnych.

Agnieszka Zbudniewek

Problem cen transferowych – dostępne w prawie polskim sposoby unikania konfliktów z urzędami skarbowymi

Artykuł przedstawia problem cen transferowych występujący zazwyczaj w ramach działania międzynarodowych koncernów. Skutkiem stosowania cen odbiegających od warunków rynkowych jest zniżenie wpływów podatkowych w państwach, z których zysk jest transferowany, w związku z tym obserwuje się wzrost zainteresowania organów podatkowych w tym zakresie. Pokazano wyniki badań firmy Ernst&Young dotyczące wiedzy o problemie wśród polskich przedsiębiorców, metodologii i założeń przez nich stosowanych, a także wyniki kontroli skarbowych dotyczących cen transferowych.

W związku z postępującym zjawiskiem integracji gospodarki światowej wzrasta również liczba transakcji pomiędzy podmiotami powiązanymi. Skłania to władze ustawodawcze do szukania rozwiązań, które pomogą zarówno przedsiębiorcom jak i władzom podatkowym w uporządkowaniu polityki cen transferowych spółek tak, by sposoby szacowania cen nie były punktami spornymi we wzajemnych kontaktach. W publikacji omówiono konieczność dokumentowania transakcji z podmiotami powiązanymi oraz nowe rozwiązanie – uprzednie porozumienia cenowe – które są szansą na uzyskanie pewności podatkowej w tej dziedzinie. Dodatkowo pokazano inne akceptowane na świecie metody rozwiązywania konfliktów z urzędami kontroli podatkowej.

Radosław Matys

Miary ryzyka inwestycji w funduszu hedgingowym

Celem opracowania jest charakterystyka najczęściej stosowanych miar ryzyka inwestycji w funduszu hedgingowym. W artykule został dokonany przegląd literatury światowej pod kątem proponowanych miar ryzyka dla funduszy hedgingowych oraz metod ich estymacji. Przedstawione zostały również inne miary ryzyka zagrożenia wykorzystywane w relacjach fundusz-inwestor. W części praktycznej publikacji zaprezentowano wyniki obliczeń wybranych miar ryzyka wraz z komentarzem dla kilku przykładowych funduszy hedgingowych typu *multi strategy*. Udowodniono ograniczenia odchylenia standardowego, będącego tradycyjną miarą ryzyka inwestycji, w stosowaniu przy ocenie ryzyka funduszy hedgingowych.

Barbara Pawłowska

Nieparametryczna a tradycyjna analiza efektywności banków komercyjnych

Artykuł zawiera analizę efektywności działania banków komercyjnych, przeprowadzoną metodą DEA. Badanie zostało przeprowadzone dla 13 banków komercyjnych dla okresu 2003-2005. Obiekty efektywne ekonomicznie znajdują się na krzywej efektywności. Obiekty nie efektywne znajdują się poniżej krzywej efektywności. Odległość obiektu od krzywej efektywności wskazuje na ile obiekt jest nieefektywny technicznie.

Wyestymowane miary efektywności technicznej dla modelu menedżera porównano z klasycznymi wskaźnikami ROA, ROE, wskaźnikiem marży, współczynnikiem wypłacalności. Badane obiekty uzyskały relatywnie niezbyt wysoką wartość średnią efektywności technicznej. Poziom średniej efektywności technicznej w latach 2003-2005 wynosił 70%, 71%, 78%. Uzyskane wyniki świadczą o istnieniu statystycznie istotnej korelacji między miarami efektywności technicznej a wskaźnikami klasycznymi. Stosowana w stopniu marginalnym metoda DEA, dająca informację o bankach „najlepszych w praktyce” jest pożądanym narzędziem uzupełniającym do oceny efektywności i konkurencyjności banków komercyjnych obok metod klasycznych.

Anna Horodecka

Polityka oddziaływania państwa na postęp techniczny w Wielkiej Brytanii

Postęp techniczny w modelach wzrostu gospodarczego, jest uznawany za kluczowy składnik wzrostu gospodarczego, który jest podstawowym celem współczesnej polityki gospodarczej. Obecnie badania empiryczne i rozważania teoretyczne dostarczają nam wielu informacji o roli postępu technicznego i metodach oddziaływania na niego, co przybliżyła pierwsza część artykułu. Ponieważ uwzględniają one jednak w niewystarczający sposób doświadczenia historyczne, celem artykułu jest przy pomocy podstaw teoretycznych zapelnienie tej luki. Dlatego zostają w nim wypracowane kryteria porównań różnych polityk, których celem był wzrost postępu technicznego. Na przykładzie Wielkiej Brytanii prześledzono najważniejsze zmiany w politykach zorientowanych na postęp techniczny w kolejnych fazach ewolucji cywilizacji zachodniej. Ewoluujące otoczenie wpłynęło na najważniejsze zmiany w tej polityce. Ze względu na doniosłość tych zmian, nazywa się je rewolucjami: merkantylną, przemysłową i postindustrialną. Zapoczątkowują one kolejne trzy fazy rozwoju cywilizacji zachodniej. Zmianie ulegało zarówno postrzeganie roli postępu technicznego przez rządy, jak też sposoby jego osiągania
